

İŞİTME ENGELLİ ÇOCUKLARIN TOPLUMA UYUM SORUNLARININ İNCELENMESİ

Yazgül KÜÇÜK*

Duygu ARIKAN**

Kabul Tarihi: 14.7.2005

ÖZET

Tanımlayıcı nitelikte planlanan araştırma işitme engelli çocukların toplumsal uyum sorunlarını incelemek ve sosyo-demografik özelliklerle karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Erzurum Dede Korkut İşitme Engelliler İlköğretim okulunda eğitim ve öğretim gören 13 yaş ve üzerindeki 50 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemeye yönetimine gidilmeden evrenin tamamı araştırma kapsamına alınmıştır. Veriler işitme engelli öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini ve toplumsal uyum sorunlarını belirlemek için oluşturulan bir soru formu aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde yüzdeler, Ki-kare, Fisher's Ki-kare testleri kullanılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan işitme engelli öğrencilerin %74'ünün 13-15 yaş grubunda, %68'inin erkek olduğu saptanmıştır. İşitme engelli öğrencilerin %42'sinin işitme cihazı kullandığı, %58'inin dudak okumayı bildiği saptanmış, işitme cihazı kullanan öğrencilerin de %81'inin insanlarla kaynaşabildikleri belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: İşitme engelli çocuk, toplumsal uyum sorunları

ABSTRACT

The Study of Social Adaptation Problems of the Children with Hearing Impaired

This definitive research was carried out to determine the social adaptation problems of the children with hearing impaired and to compare these data with socio-demographic characteristics. The study includes 50 children at or above the age of 13 who are trained and educated at the Erzurum Dede Korkut Primary School for Children with Hearing Impaired. All of the children were included in the study without using sampling method. The data were collected through a questionnaire to determine the socio-demographic characteristics of the children with hearing impaired and their social adaptation problems. In the evaluating of the data percentage methods, χ^2 , Fisher's χ^2 tests were used.

It has been found out that 74% of the children with hearing impaired who were included in this study are in 13-15 age group and that 68% of them are male. It has also been determined that 42% of the children with hearing impaired have been using hearing aid and 58% of them have known lip-reading. A total of 81% of the children using hearing aid have intimate relations with the people around. Some suggestions have been made to the issue in the light of the results obtained.

Keywords: Children with hearing deficiency, social adaptation problems

*Atatürk Üniv. Erzurum Sağlık Yüksekokulu (Öğr. Gör.)

**Atatürk Üniv. HYO Çocuk Sağl. ve Hast. Hemş. ABD (Yrd.Doç.Dr.)

GİRİŞ VE AMAÇ

Canlılar içinde en uzun sürede büyüyen, gelişen ve olgunlaşan bir varlık olan insanın korunması, desteklenmesi ve yönlendirilmesi gereklidir. Herhangi bir sakatlığı ya da sağlık sorunu olmayan çocukların bile büyüme, gelişme ve toplumsallaşma süreci içinde bir çok sorun yaşadıkları ve bu sorunlardan olumsuz yönde etkilendikleri bilinmektedir (Akkök 1991, Beyazova 1991, Yavuzer 1999, Yavuzer 2002). Bu süreçte engelli bir birey olmak bu durumu daha da zorlaştırmaktadır. Engelli birey, sağlık durumu nedeniyle normal yaşam imkanlarından yararlanamayan bireydir (Metin 1996).

Engelli birey sayısı sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğu ülkelerde artış göstermektedir (Şahin 2004). Türkiye'de kayıtların yetersizliği nedeni ile engellilere ilişkin kesin veriler bulunmamaktadır. Özürlüler araştırması sonuçlarına göre ülkemizde %12.29 oranında özürlü bulunmaktadır (Özürlüler İdaresi Başkanlığı 2002).

Ülkemizin sosyo-ekonomik ve kültürel koşulları engelli bireylere götürülmesi gereken hizmetler için sağlıklı bir alt yapı oluşturamamaktadır. Toplumsallaşma süreci içerisinde bulunan engelli birey fizyolojik sınırlılıklarına rağmen kişiler arası ilişkiler yolu ile içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını ve rol beklentilerini öğrenmektedir. Toplumsallaşma sadece çocukluk dönemi ile ilişkili bir durum değil, bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden bir süreci kapsar (Baymur 1994, Yavuzer 1999 Kübler 2002). Bu süreç içine seçme şansı olmadan engelli olarak giren çocukların yaşadıkları olumsuzluklar, çocuğun topluma uyumunu geciktirmektedir (Özsoy ve ark. 1998).

Bütün davranışlar öğrenme sonucunda meydana gelmektedir. İşitme engelli çocuklarda öğrenme süreci sağlıklı çocuklara kıyasla daha zor ve

daha fazla çaba gerektiren bir olgudur. Bu nedendir ki engelli çocuk yaşamının her döneminde uyum sorunlarıyla sonuçlanan yaşam deneyimleri kazanmaktadır (Özsoy ve ark. 1998).

Engelli olmak toplumu yakından ilgilendiren toplumsal bir olgudur (Ünlü 1987). Engelli çocuğun tespiti, takibi, bakımı desteklenmesi, toplumsal ve ruhsal yönden eğitilmesi topluma ve kendine kazandırılması konusunda bazı meslek gruplarına özel görevler düşmektedir. Engelli çocuğa verilebilecek hizmetler çoğu kez bir ekip çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yardım hizmetlerini veren grubun içine hekim, hemşire, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, rehber öğretmenler, okul öğretmenleri ve yöneticiler girmektedir (Öztek ve Kubilay 1993, Birol 2000, Özürlüler İdaresi Başkanlığı 2002).

Sağlık personelinin işitme engelli çocuğun sorunlarını tespit etme, profesyonel yardım sağlamanın yanı sıra diğer ekip elemanlarını organize etmede de rolü büyüktür.

Bu bilgiler doğrultusunda planlanan bu çalışma işitme engelli çocukların toplumsal uyum sorunlarını incelemek ve sosyo- demografik özelliklerle karşılaştırmak amacı ile yapılmıştır.

MATERYAL VE METOD

Tanımlayıcı nitelikte planlanan araştırma işitme engelli çocukların toplumsal uyum sorunlarını incelemek ve sosyo demografik özelliklerle karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Erzurum ili Milli Eğitim Bakanlığı Dede Korkut Sağır ve Dilsizler İlköğretim okulunda eğitim ve öğretime devam eden 13 yaş ve üzerindeki 50 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Literatür bilgilerinin incelenmesi, okul öğretmenleri ve uzmanların görüşünün alınması sonucunda okuma anlama ve cevap verme yetenekleri daha iyi olabileceği düşünülen 13 yaş ve üzeri işitme engelli öğrenciler araştırma kapsamına

alınmıştır. Örneklemeye yöntemine gidilmemiş ve evrenin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. İşitme engelli öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş) ve topluma uyum sorunlarını (sevinç ve kederlerini paylaşma, insanlarla kaynaşma durumu, okul dışında arkadaş edinme durumu, arkadaşlarına güven duyma durumu, sosyal faaliyetlere katılma, kalabalık ortamlara uyumu, boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler) belirlemek amacıyla soru formu kullanılmıştır. Verilerin toplanması için gerekli resmi kurumlardan izinler alınmış, öğrenciler ve öğretmenlere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyenler ile çalışılmıştır. Verilerin analizinde yüzdelik, Ki-kare, Fisher's Ki-kare testleri kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmada öğrencilerin %32.0'nin kız, %68.0'nin erkek olduğu tespit edilmiştir. Topluma uymanın önemli olduğunu düşünen bireyler uyum problemleri ile karşılaştıklarında gerekli olan profesyonel desteği alabilirlerse sorunlarını daha kolay çözebilirler. Bu düşünceden yola çıkılarak çalışma kapsamına alınan işitme engelli öğrencilere sizce topluma uymak önemli midir? sorusu sorulmuş ve öğrencilerin tamamının (%100) bunun gerekli olduğunu ifade ettikleri saptanmıştır. Öğrencilerin toplumsal uyum sorunlarını incelemek amacıyla oluşturulan sorular demografik özelliklerine göre incelenmiştir. Buna göre kız öğrencilerin %81.8'i, erkek öğrencilerin %70.6'sı sevinç ve kederlerini paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Kız öğrencilerin sevinç ve

kederlerini daha çok paylaşmaları toplumumuzun erkeğe ve onun duygularını ifade etme şekline bakış açısı olabilir.

Kız öğrencilerin %68.8'inin, erkek öğrencilerin ise %64.7'sinin insanlarla kaynaştığını ifade ettikleri görülmüş ve cinsiyetle öğrencilerin insanlarla kaynaşma durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Aile, okul akran grubu, kitle iletişim araçları çocuğun gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmada işitme engelli öğrencilerin okul içinde arkadaş edinme oranı %100, okul dışında arkadaş edinme oranı ise % 80 olarak belirlenmiştir. Okul içinde arkadaş edinme oranının daha yüksek bulunmasına, işitme engelli öğrencilerin kendi aralarında iletişim kurma güçlükleri yaşamamalarının aynı ortamı paylaşmalarının ve okulda daha çok beraber olmalarının etkili olduğu söylenebilir. Bu sonuç literatürle uyum içerisindedir (Kübler 2002).

İşitme engelli öğrencilerin cinsiyetlerine göre okul dışında arkadaş edinme durumlarına bakıldığında; kız öğrencilerin %87.5 i, erkek öğrencilerin %76.5'i okul dışında arkadaşları olduğunu ifade ettikleri görülmüş gruplar arasındaki fark anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Bu sonuç okul dışında arkadaş edinmede cinsiyetin etkili olmadığını düşündürmektedir. Balabanlı (1990) ve Alparten'in (1993) sağlıklı öğrenciler ile yaptıkları çalışmada da cinsiyetin sosyal uyum üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetine göre arkadaşlarına güven duyma arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 1).

Tablo1. İşitme engelli öğrencilerin cinsiyetlerine göre topluma uyum sorunlarının dağılımının karşılaştırılması

Topluma uyum		Cinsiyet				Anlamlılık
		Kız (n:16)		Erkek (n:34)		
		S	%	S	%	
Sevinçve kederlerini paylaşma	Evet	13(81.8)		24 (70.6)		$\chi^2= 0.6$
	Hayır	3 (18.8)		10 (29.4)		$p<0.05$
İnsanlarla kaynaşma	Evet	11(68.8)		22 (64.7)		<i>Fisher's</i> $\chi^2= 0.0$
	Hayır	5 (31.3)		12 (35.3)		$p>0.05$
Okul dışında arkadaş edinme	Evet	14(87.5)		26 (76.5)		$\chi^2= 0.8$
	Hayır	2 (12.5)		8 (23.5)		$p>0.05$
Arkadaşlarına güven duyma	Evet	14(87.5)		25 (73.5)		<i>Fisher's</i> $\chi^2= 1.3$
	Hayır	2 (12.5)		9 (26.5)		$p>0.05$
Kalabalık ortamlara uyumu	Neşelenme	8 (50.0)		15 (44.1)		$\chi^2= 0.12$
	Sıkılma	8 (50.0)		19 (55.9)		$p>0.05$
Sosyal faaliyetlere katılma	Evet	14(87.5)		28 (82.4)		$\chi^2= 0.2$
	Hayır	1 (6.3)		3 (8.8)		$p>0.05$
	Bazen	1 (6.3)		3 (8.8)		
Boş zamanların da yaptıkları faaliyetler	Uyuma	9 (56.3)		12 (35.0)		$\chi^2= 7.4$
	Spor yapma	4 (25.0)		21 (61.8)		$p<0.05$
	tv izleme					
	kitap okuma	3 (18.8)		1 (29.0)		

Çalışmada kız öğrencilerin %50 si erkek öğrencilerin ise %44.1'i kalabalık ortamlarda neşelendiklerini ifade ettikleri saptanmıştır. Cinsiyet ile öğrencilerin kalabalık ortamlara uyum düzeyleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Engelli çocukların diğer insanlarla karşılıklı ilişkiler kurmalarına kendi kendilerine yeterli duruma gelmelerine ve toplumla kaynaşmalarını sağlamak üzere gerekli bilgi ve becerilere sahip olmalarında okullarda uygulanan sosyal etkinliklerin önemli bir yeri bulunmaktadır (Düzgün 1999, Yavuzer 1999).

Çalışmada kız öğrencilerin %87.5'inin erkek öğrencilerin ise %82.4'ünün sosyal faaliyetlere katıldığı saptanmıştır. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

İşitme engelli öğrencilerin %42'si boş zamanlarında uyudukları %50'si spor yapıp televizyon seyrettiklerini, %8'i ise kitap okudukları belirtmiştir. Ünlü'nün (1987) Eskişehir'de 7-12 yaş arasındaki işitme engelli çocukları olan aileler ile yaptıkları çalışmada çocukların ilgi alanları incelenmiş; çocukların %32.5'inin resim işleri yaptığı, %61'inin oyun oynadığı, %7'sinin televizyon seyrettiği tespit edilmiştir. Çalışmada işitme engelli kız öğrencilerin %56.3'ünün boş zamanlarında uyudukları, erkek çocukların ise %61.8'inin spor yapıp televizyon seyrettikleri saptanmıştır ($p<0.05$). Bu bulgu erkek öğrencilerin toplumsal uyum konusunda daha iyi durumda olduğunu düşündürülebilir.

Araştırma kapsamına alınan işitme engelli öğrencilerin %74'ünün

13-15, %26'sının 16-18 yaş grubunda olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada 16-18 yaş grubundaki öğrencilerin (%84.6), 13-15 yaş grubuna (%70.3) göre sevinç ve kederlerini nispeten daha çok ifade ettikleri görülmüş ancak, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo2). Sonuçlar, yaş grubu arttıkça öğrencilerin, problemlerinin daha kolay farkına vardıklarını ve bunu paylaşma gereksinimi duyduklarını düşündürülebilir. Kuruç (1989) çalışmasında normal lise öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin uyum düzeylerinin olumlu yönde etkilendiğini tespit etmiştir.

Öğrencilerin yaş grupları ile insanlarla kaynaşma durumu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Bu durum araştırmaya dahil edilen yaş grubunun aynı dönemin (adölesan) özelliklerine sahip olmalarından kaynaklanabilir. Bulgular literatür bilgisi ile uyum içerisindedir (Balabanlı 1990, Düzgün 1999).

On üç ile onbeş yaş grubundaki işitme engelli öğrencilerin %73'ünün,

16-18 yaş grubunda olanların %100'ünün okul dışında arkadaş edindiği saptanmış, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Ergenlik döneminin başlangıcında hızlı büyüme, bedensel, cinsel ve ruhsal problemlerin daha yoğun yaşanması nedeniyle sosyalleşmenin az olduğu, zamanla gençlerin değişimlere uyum sağlamaları nedeni ile toplumsallaşma sürecine daha rahat girdikleri düşünülebilir. Bulgular literatür bilgisiyle uyum içerisindedir (Yavuzer 1999). Öğrencilerin yaş gruplarına göre arkadaşlarına güven duyma durumları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Öğrencilerin %78'inin arkadaşlarına güven duyduklarını ifade etmiş olmaları bu yaş grubundaki çocukların hayatında arkadaşlarının önemli bir yerinin olduğuna işaret etmektedir. Literatürde gençlik çağında arkadaş grubunun genç üzerindeki etkisinin gencin içinde bulunduğu diğer gruplardan daha önde geldiğini belirtmektedir (Aydoğmuş 1988).

Tablo 2. İşitme engelli öğrencilerin yaş gruplarına göre topluma uyum sorunlarının dağılımının karşılaştırılması

Topluma uyum		Yaş		Anlamlılık		
		13-15 (n: 37)			16-18 (n:13)	
		S	%		S	%
Sevinçve kederlerini paylaşma	Evet	26(70.3)		11(84.6)	<i>Fisher's</i> $x^2= 1.11$ $p>0.05$	
	Hayır	11(29.7)		2(15.4)		
İnsanlarla kaynaşma	Evet	25(67.6)		8(61.5)	$x^2= 0.1$ $p>0.05$	
	Hayır	12(32.4)		5(38.5)		
Okul dışında arkadaş edinme	Evet	27(73.0)		13(100.0)	<i>Fisher's</i> $x^2= 4.3$ $p<0.05$	
	Hayır	10(27.0)		- (-)		
Arkadaşlarına güven duyma	Evet	29(78.4)		10(76.9)	<i>Fisher's</i> $x^2= 0.12$ $p>0.05$	
	Hayır	8(21.6)		3(23.1)		
Kalabalık ortamlara uyumu	Neşelenme	18(48.6)		5(38.5)	$x^2= 0.4$ $p>0.05$	
	Sıkılma	19(51.4)		8(61.5)		
Sosyal faaliyetlere katılma	Evet	34(91.9)		8(61.5)	$x^2= 12.4$ $p<0.01$	
	Hayır	3(8.1)		1(7.7)		
	Bazen	- (-)		4(30.8)		

On altı ile on sekiz yaş grubundaki çocukların (%61.5), 13-15 yaş grubundaki çocuklara göre (%51.4), kalabalık ortamlarda daha çok sıklıkları tespit edilmiştir. Ancak yaş grubu ile kalabalık ortamlara uyum düzeyi arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Çalışmaya 13-18 yaş grubu dahil edilmiştir. Özellikle 13-18 yaş grubundaki çocuklarda mevcut olan yalnızlık hissine işitme özürünün de eklenmesi ile toplum uyum sorunlarının halledilemez boyutlara ulaştığı literatürde de belirtilmiştir (Charlson et al.1992). Bu sonuç bizim yaş grubumuzun aynı dönemi temsil

ediyor olmasından kaynaklanabilir (Tablo 2).

Çalışma kapsamına alınan 13-15 yaş grubundaki işitme engelli öğrencilerin %91.9'u, 16-18 yaş grubundaki öğrencilerin ise %61.5'i sosyal faaliyetlere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaş gruplarına göre sosyal faaliyetlere katılma durumu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.01$). Bu bulgu sosyal faaliyetlere katılmayan öğrenci sayısının azlığı veya 16-18 yaş grubundaki öğrencilerin üniversiteye hazırlık aşamasında olmasıyla açıklanabilir (Tablo 2).

Tablo 3. İşitme engelli öğrencilerin dudak okumayı bilme durumlarına göre topluma uyum sorunlarının dağılımının karşılaştırılması

Topluma uyum		Dudak okumayı bilme		Anlamlılık		
		Evet (n: 29)			Hayır (n: 21)	
		S	%		S	%
Sevinç ve kederlerini paylaşma	Evet	25(86.2)	12 (57.1)	$x^2= 5.3$ $p<0.05$		
	Hayır	4 (13.8)	9 (42.9)			
İnsanlarla kaynaşma	Evet	23(79.3)	10 (47.6)	Fisher's $x^2= 5.4$ $p<0.05$		
	Hayır	6 (20.7)	11 (52.4)			
Okul dışında arkadaş edinme	Evet	22(75.9)	18 (85.7)	$x^2= 0.7$ $p>0.05$		
	Hayır	7 (24.1)	3 (14.3)			
Kalabalık ortamlara uyumu	Neşelenme	16(55.2)	7 (33.3)	$x^2= 2.3$ $p>0.05$		
	Sıklık	13(48.8)	14 (66.7)			
Sosyal faaliyetlere katılma	Evet	28(96.6)	14 (66.7)	$x^2= 8.6$ $p<0.05$		
	Hayır	1 (3.4)	3 (14.3)			
	Bazen	- (-)	4 (19.0)			
Boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler	Uyuma	9 (31.0)	12 (57.1)	$x^2= 11.6$ $p<0.05$		
	Spor yapma					
	tv izleme	17(58.6)	8 (38.1)			
	Kitap okuma	3 (10.3)	1 (4.8)			

Çalışmada öğrencilerin %58'inin dudak okumayı bildiği, %42'sinin ise bilmediği tespit edilmiştir.

Çalışmada dudak okumayı bilen öğrencilerin %86.2'si, bilmeyenlerin ise %57.1'i sevinç ve kederlerini paylaştıklarını ifade etmişlerdir. Gruplar

arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). Dudak okumayı bilen işitme engelli öğrencilerin diğer bireylerle sevinç ve kederlerini daha rahat paylaşmaları, dudak okumayı bilmenin, karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerini anla-

mada sağladığı kolaylığın bir göstergesi olabilir.

Dudak okumayı bilen öğrencilerin %79.3'ü, insanlarla daha rahat kaynaşırken %20.7'si kaynaşamadıklarını ifade etmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). İşitme engelli öğrencilerin dudak okumayı bilme durumunun, okul dışında arkadaş edinmeye etkisi olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Dudak okumayı bilmenin okul dışında arkadaş edinmeye etkili olmaması adolesan dönemdeki öğrencilerin okul dışında kendi akranlarıyla iletişim kurmada zorlanmadıklarını veya edindikleri arkadaşlarında kendileri gibi engelli olduklarını düşündürebilir (Tablo 3)

Dudak okumayı bilen öğrencilerin %48.8'i, bilmeyen öğrencilerin ise %66.7'si kalabalık ortamlarda sıkıldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Bu sonuç dudaktan okumanın kendilerini daha iyi hissetmelerine neden olduğunu düşündürebilir. Bulgular literatür bilgisi ile uyum içerisindedir (Şahin 2004).

Dudak okumayı bilen öğrencilerin %96.6'sının sosyal faaliyetlere katıldıkları tespit edilmiştir ($p<0.05$). Dudak okumayı bilmenin sosyal faaliyetlerde rahatlık sağladığı ve katılımı kolaylaştırdığı söylenebilir.

Dudak okumayı bilen işitme engelli öğrencilerin %58.6'sının, boş zamanlarında televizyon ve sportif faaliyetlerle ilgilendiği, %10.3'ünün kitap okumayı, %31'inin ise uyumayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Bu durum dudak okumayı bilen öğrencilerin daha rahat sosyal faaliyetlere yöneliklerini düşündürebilir (Tablo3).

Tablo 4. İşitme engelli öğrencilerin işitme cihazı kullanma durumlarına göre topluma uyum sorunlarının dağılımının karşılaştırılması

Topluma uyum		İşitme cihazı kullanma		Anlamlılık
		Evet (n: 21)	Hayır(n: 29)	
		S %	S %	
Sevinçve kederlerini paylaşma	Evet	17(81.0)	20 (69.0)	$x^2= 0.9$ $p>0.05$
	Hayır	4 (19.0)	9 (31.0)	
İnsanlarla kaynaşma	Evet	17 (81.0)	16 (55.2)	<i>Fisher's</i> $x^2= 3.7$ $p>0.05$
	Hayır	4 (19.0)	13 (44.8)	
Okul dışında arkadaş edinme	Evet	17 (81.0)	23 (79.3)	$x^2= 0.0$ $p>0.05$
	Hayır	4 (19.0)	6 (20.7)	
Kalabalık ortamlara uyumu	Neşelenme	12(57.1)	11 (37.9)	$x^2= 1.8$ $p>0.05$
	Sıkılma	9 (42.9)	18 (62.1)	
Sosyal faaliyetlere katılma	Evet	20(95.2)	22 (75.9)	$x^2= 3.9$ $p<0.05$
	Hayır	1 (4.8)	3 (10.8)	
	Bazen	-(-)	4 (13.8)	
Boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler	Uyuma	3 (14.3)	12 (62.1)	$x^2= 3.4$ $p<0.05$
	Spor yapma	16(76.2)	9 (31.0)	
	tv izleme			
	Kitap okuma	2 (9.5)	2 (6.9)	

Çalışmada öğrencilerin %42'sinin işitme cihazı kullandığı, %58'inin kullanmadığı tespit edilmiştir.

İşitme cihazı kullanan öğrencilerin %81'i, kullanmayanların ise %69'u sevinç ve kederlerini paylaştıklarını ifade etmişlerdir ($p>0.05$). Bu durum işitme cihazı kullanmanın diğer insanları anlamalarında kolaylık sağlamış olduğunu düşündürmekle birlikte öğrencilerin kişisel özelliklerinin sevinç ve kederlerini paylaşmaları konusunda etkili olduğunu düşündürmektedir.

İşitme cihazı kullanan öğrencilerin %81'inin insanlarla kaynaştığı saptanmıştır ($p>0.05$). Bulgular işitme cihazının insanlarla kaynaşmada kolaylık sağladığını göstermektedir.

İşitme cihazı kullanma durumunun okul dışında arkadaş edinmeye etkisi olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

İşitme cihazı kullanan öğrencilerin %42.9'u, kullanmayan öğrencilerin ise %62.1'inin kalabalık ortamlarda sıkıldıkları saptanmıştır. Ancak sonuçlar istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Bu sonuç işitme cihazı kullanmanın öğrencilerin kendilerini daha iyi hissetmelerine neden olduğunu düşündürülebilir (Tablo 4).

İşitme cihazı kullanan öğrencilerin %95.2'sinin sosyal faaliyetlere katıldığı tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). İşitme cihazı kullanmanın sosyal faaliyetler de rahatlık sağladığı ve katılımı kolaylaştırdığı düşünülebilir (Tablo 4). Bulgular literatürle uyum içerisindedir (Davis 2001).

Her çocukta olduğu gibi işitme engelli çocuğunda başkaları tarafından beğenilme, akran grupları içinde olma sosyal etkinliklere katılma arzusu özellikle ilk ergenlik çağında daha kuvvetli olarak vardır. Çocuğun özürü nedeniyle bu ihtiyacın karşılanamaması

onun insanlardan kaçmasına, kendi kabuğuna çekilmesine neden olmaktadır (Kuruç 1989, Metin 1996, Özen 1996, Düzgün 1999).

İşitme cihazı kullanan işitme engelli öğrencilerin % 76.2'sinin boş zamanlarında televizyon ve sportif faaliyetlerle ilgilendiği, kullanmayanların ise %62.1'inin uyumayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Bu sonuç işitme cihazı kullanan öğrencilerin sosyal içerikli olaylara daha rahat adapte olduklarını düşündürülebilir (Tablo 4).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İşitme engelli çocukların toplumsal uyum sorunlarını incelemek ve sosyo demografik özelliklerle karşılaştırmak amacıyla yapılan bu araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışma kapsamına alınan işitme engelli öğrencilerin %74'ünün 13-15 yaş grubunda olduğu %32'sinin kız, %68'inin erkek olduğu tespit edilmiştir. İşitme engelli öğrencilerinin %42'sinin işitme cihazı kullandığı, %58'inin dudak okumayı bildikleri tespit edilmiştir.

İşitme engelli öğrencilerin, dudak okumayı bilmeleri ve insanlarla kaynaşma durumları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$).

Bu öğrencilerde; dudak okumayı bilme ve işitme cihazını kullanma durumunun, öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılma durumlarını, boş zamanlarında yaptıkları faaliyetleri ve sevinç ve kederlerini paylaşma durumlarını etkilediği tespit edilmiş, gruplar arasındaki farkın istatistiksel yönden anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Araştırmanın sonuçlarına göre;

İşitme engelli çocukların sosyal aktivitelere teşvik edilmesi için ailelerin bilinçlendirilmesi,

İşitme cihazı alamayan çocukların cihaz temininde çeşitli

yardım kuruluşlarının harekete geçirilmesi,
İşitme engelli çocuğa sahip olan aileleri çocuklarını işitme engelliler okuluna göndermeleri konusunda bilgilendirilmesi ve desteklenmesi,

KAYNAKLAR

Akkök F (1991). Özürlü çocukların eğitiminde aile rehberi. Özel Eğitim Dergisi 1(1): 5-8.

Alperten N (1993). ODTÜ öğrencilerinin uyum düzeylerini etkileyen bireysel, sosyal ve ailesel bazı etmenler. Doktora Tezi, Hacettepe Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Ankara.

Aydoğmuş K, Baltaş A, Batlaş Z ve ark. (1988). Ana-Baba Okulu, Remzi Kitap Evi, İstanbul.

Balabanlı F (1990). Öğretmen liselerinde okuyan öğrencilerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniv. Sosyal Bil. Enst. Ankara.

Baymur F (1994). Genel Psikoloji, İnkılap Anka Basım. İstanbul.

Beyazova U, Çağatay G (1991). Çocuk Sağlığı ve Gelişimi. Ankara, Hatipoğlu Yayınları.

Biröl L (2000). Hemşirelik Süreci. Bozyaka Matbaacılık, İzmir.

Charlson E, Strong M, Gold R (1992). How successful deaf teenagers experience and cope with isolation. American Annals of the Deaf 137:261-70.

Davis J M (2001). "Our Forgotten Children; Hard of Hearing Children in the Schools" Definitions and Descriptions. www.etni.org.il/hearing/rossforteachers. (Erişim, 01-07-2005).

Düzgün Ş (1999). İnsanda Gelişim ve Öğrenme. Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğitim Fak. Ofset Tesisleri, Erzurum.

Kuruç G (1989). Bazı kişisel sosyo ekonomik ve kültürel değişkenlerin uyum

Okullarda öğrencilerin uyum sorunlarına yardım edecek uzman kişilerin çalışması için yetkililerden yardım istenmesi önerilebilir.

alanları ve uyum yöntemlerine etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Ankara.

Kübler E, Kessler D (2002). Yaşam dersleri. Ege Meta Yayınları, İzmir.

Metin N (1996). Entegrasyon uygulamalarında karşılaşılan sorunlar. Özürlü Kent ve Çevre Kongresi, Özürlüler ve Eğitim Sorunları Paneli.

Özen Y (1996). İşitme engelli çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak çocuklarına gösterdikleri ilgi ile çocukların topluma uyum sorunları ve rehberliğin önemi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Erzurum.

Özsoy Y, Özyürek M, Eripek S (1998). Özel Eğitime Giriş. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar. Karatepe Yayınları, Ankara.

Öztek Z, Kubilay G (1993). Toplum sağlığı ve Hemşireliği, Somgür Yayıncılık, Ankara.

Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2002). Özürlüler Komisyon Raporları. <http://www.ozida.gov.tr/sura/ilkduyuru.htm>

Ünlü S (1987). İşitme engelli çocukları olan ailelerin uzaktan öğretim ile eğitilmesi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Şahin H (2004). Engellilik Kimin Sorunu? Breyin mi, Toplumun mu? Öz-Veri 1(1): 48-64.

Yavuzer H (1999). Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitapevi, İstanbul.

Yavuzer H (2002). Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı. Remzi Kitabevi, İstanbul.